

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Розглянуто питання методології дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні в контексті розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і систем й інформаційного суспільства в Україні.

З позиції інформаційного права та методологічних засад розвитку інформаційного суспільства проаналізовано синергетичні аспекти застосування інструментального, системного і структурного методів у дослідженні інформаційних технологій у публічному управлінні.

Ключові слова: методологія дослідження, інформаційні технології, публічне управління, системний метод, синергетична система.

Постановка проблеми. Актуалізація наукового аналізу значущості публічного управління в інформаційну епоху полягає в тому, що вона дає можливість для: реалізації за допомогою інформаційних механізмів політичних, громадянських й інших прав та свобод; забезпечення індивідам участі в управлінні соціальними й політичними процесами завдяки електронній демократії; реалізації творчого потенціалу людського капіталу задля сприяння соціально-економічному розвитку суспільства; вирішення суперечностей, що виникають у діяльності соціальних груп, і у соціальних стосунках.

Стан дослідження. Розробкою проблем методології дослідження інформаційних технологій займалися дослідники різних сфер знань, зокрема: В. Авер'янов, О. Андрійко, О. Банчук, О. Бойченко, В. Брижко, В. Гарашук, Ю. Гелич, М. Гуцалюк, С. Гуцу, В. Гурковський, О. Довгань, Є. Додін, Р. Калюжний, Л. Коваленко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, Б. Кормич, В. Ліпкан, А. Марущак, А. Новицький, В. Синєокий, Н. Паршина, С. Петков, В. Пилипчук, Є. Харитонов, В. Цимбалюк. Однак розвиток інформаційних технологій і систем вимагає наукового аналізу методології дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні.

Метою статті є аналіз методології дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні.

Виклад основних положень. Аналіз проблеми адміністративно-правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні України передбачає ті чи інші методологічні

підстави. На нашу думку, першою методологічною основою є системний аналіз. Зрештою, та чи інша методологія є лише інструментом пізнання й оцінюється за ефективністю, результативністю та евристичними можливостями. Необхідність застосування в дослідженнях правової дійсності системної методології вважаємо визначається прагненням зрозуміти й висловити динамічну природу правового механізму більш адекватно. Однак вона безумовно потребує і значної концептуальної розробки, і свого емпіричного підтвердження. Але дослідження динамічного феномену інформаційних технологій у публічному управлінні полягає у прагненні до поєднання різних поглядів, типів методології. Це очевидно з визнання неможливості усвідомлення й інтерпретації і правової, і будь-якої іншої реальності у межах одного методу.

Інструментальний підхід, який концентрується на методах впливу права на суспільні відносини та способи досягнення базових потреб суб'єктів шляхом удосконалення створення об'єктивних норм і їх застосування, адекватний радше для галузевих досліджень, конкретного виду правозастосовної діяльності, ніж для аналізу функціонування та розвитку правової дійсності як цілісного утворення – динамічної системи.

Саме системний аналіз дає змогу упорядкувати й ефективно використовувати різноманітну інформацію. Нині для цього застосовуються методи комп'ютерного моделювання, органічно пов'язані із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, основою якого є Інтернет.

Методологічна значущість системного аналізу інформаційних технологій у публічному управлінні зумовлена тим, що він як міждисциплінарний науковий напрям дає змогу ефективно вирішувати практичні проблеми, що виникають у суспільстві, на всіх рівнях ієрархічної структури (від державного до індивідуального), які пов'язані з формуванням нових і вдосконаленням наявних концептуальних, технічних, військових, економічних, інформаційних й інших систем. Системний аналіз є методологічною основою дослідження публічного управління та його соціально-правових функцій.

Друге методологічне підґрунтя дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні з позиції системного аналізу – це концепція конструювання (проектування) цілеспрямованих процесів і цілеспрямованих систем [1, с. 20]. Методологія зовнішнього проектування цілеспрямованих процесів і цілеспрямованих систем є адекватною проблемі ефективності функціонування соціальних, економічних, технічних, інформаційних, військових та інших систем. Теорію

ефективності цілеспрямованих систем можна застосовувати як методологічну основу для з'ясування суті та специфічності функціонування публічного управління в умовах інформаційної епохи.

Третьою методологічною основою дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні є концепція віртуальної реальності. У. Барановська, розглядаючи плюралізм виявів віртуалізації життя сучасної людини, зазначає, що основною платформою функціонування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема тих, які застосовуються в електронному урядуванні, є Інтернет, який є єдністю дійсної та віртуальної реальності [2, с. 174–175]. Сутнісна методологічна значущість концепції віртуальної реальності полягає в тому, що вона висвітлює ті віртуальні феномени, процеси і стани суспільства, які можуть бути актуалізовані в їх взаємодії з наявними методами та формами управління. Концепція віртуальної реальності описує комунікацію під час трансформації потенційних змін у суспільстві, відкриває спектр не тільки позитивних можливостей, але і ризиків, що тягнуть негативні наслідки. Саме цей подвійний характер соціальних наслідків застосування на практиці концепції віртуальної реальності (насамперед «доданої реальності» як гілки віртуальної реальності) необхідно брати до уваги під час застосування інформаційних технологій у публічному управлінні.

Четвертою методологічною основою дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні є теорія суспільства як самовідтворюваних комунікацій Н. Лумана [3, с. 193–194]. Стосовно адміністративно-правового дослідження суттєвою є відмінність між, власне, соціальними та психічними системами. Це означає, що публічне управління має певний сенс, який полягає у взаємодії соціальних систем, що сукупно утворюють суспільство, і психічних систем (людських індивідів, особистостей).

Публічне управління в такому разі є інформаційною системою, що об'єднує соціальні системи та психічні системи в систему вищого порядку, що дає змогу їй функціонувати більш раціонально й ефективно завдяки розширенню діапазону можливостей з усіма його ризиками.

П'яте методологічне підґрунтя дослідження інформаційних технологій у публічному управлінні – парадигма європейської асоціації. Істотним є те, що асоціація України й Європейського Союзу відбувається в транснаціональному просторі, що пов'язано з кібернетичним простором Інтернету. Це мають брати до уваги органи публічного управління, формувати стратегію публічного управління соціумом та поведінкою людини [4, с. 20]. Саме функціонування публічного управління в умовах демократизації суспільства неефективне без створення

й трансляції сутності управління засобами мас-медіа, що сприяє розвитку державного управління, соціальної філософії, культури корпорацій, формування діалогу влади та суспільства. Уряди держав-членів Європейського Союзу сприяють використанню населенням Інтернету. Значущість публічного управління полягає в тому, що воно є одним із засобів динамічного розвитку суспільства інформаційної епохи, підвищення ефективності управління.

Доцільно зауважити, що інформаційні технології у публічному управлінні в науковій літературі з юриспруденції, соціології, філософії розглядаються у контексті електронного урядування (концепції О. Холмса та ін. [5]).

На підставі теорії соціальних систем Н. Лумана електронне урядування (форма організації державного управління) розкривається як сукупність інформаційно-комунікаційних технологій щодо єдності реального та віртуального світів, яка дає змогу державі інтегрувати в єдине ціле соціальні та психічні системи сучасного суспільства, що уможливило динамічний розвиток суспільства й особи.

Саме швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює те, що сучасне суспільство постійно наповнюється гігантськими потоками інформації, які неможливо обробляти та використовувати на практиці без інформаційних технологій. А тому актуальними є нові підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Це технології хмарних обчислень і Великих Даних та пов'язана з ними аналітика, здатна упорядкувати інформаційні потоки [6, с. 3–5].

В Америці відбувається процес «вебіфікації» (від терміна «веб-сайт») усіх наявних публічних установ, який планується завершити до 2020 року. Модифіковане публічне управління здатне вирішувати завдання у сфері прийняття управлінських рішень, використовуючи віртуальний світ спектра різних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернет і хмарні технології. Цей віртуальний світ характеризується параметрами віртуального часу, що дає змогу доволі ефективно використовувати властивості функціонування інформаційних технологій у публічному управлінні. Можливості віртуальної реальності практично є безмежними, тому і віртуальний час володіє невичерпними властивостями. Істотною є можливість переходу від віртуального часу до реального та погодження їх шкали. Це дає змогу не лише обробляти великі потоки інформації, але й експериментувати з різними варіантами проєктованих соціальних, політичних, економічних й інших процесів, щоб публічне управління могло ефективно керувати сучасним суспільством.

Із сутності публічного управління випливають напрями застосування інформаційних технологій у публічному управлінні, що підпорядковані загальним закономірностям функціонування такої системи управління.

У науковій юридичній літературі виокремлюють такі напрями застосування інформаційних технологій у публічному управлінні: за рівнями публічного управління (вертикально-інтегровані системи управління); за напрямками галузевого управління (горизонтально-інтегровані системи управління); за спрямованістю реалізованих органом публічної влади функцій (функціональне управління).

Інформаційні технології у публічному управлінні координують різні напрями управління у межах адміністративно-територіальної одиниці, регіону та держави. Один із виявів змісту принципу полісистемності полягає в тому, що об'єкт пізнання може бути для суб'єкта, що досліджує з різних сторін, різними системами. Розглядаючи інформаційні технології та публічне управління як дві неоднакові системи, маємо справу з одним і тим же об'єктом – правовою дійсністю, хоча й представленою в різних аспектах.

З огляду на теорії систем, сутнісною ознакою організації системного об'єкта є наявність структури, тобто певного розташування набору елементів системи та порядок їх зв'язку.

Структурність правового механізму вказує на системність частин, що його утворюють, із взаємодії яких складається динаміка права як цілісного утворення. Оскільки правова система, розглянута з погляду її функціонування, характеризується поняттям «механізм правового регулювання», а правове регулювання є сукупним результатом впливу на суспільні відносини (правовідносини, правосвідомість, формалізоване право), логічно припустити, що підсистемами механізму правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні будуть ті ж компоненти, але в іншому – динамічному аспекті. Взаємодія та диференціація цих трьох підсистем, що володіють порівняною самостійністю і не є тотожними за своєю природою, визначають системність правового механізму в сфері, що досліджується.

Правові ідеї (правосвідомість), правова дійсність (правовідносини) і правові інститути (норми права та нормативні акти) розвиваються за своїми специфічними закономірностями, мають складну структуру й одночасно сукупно становлять найзагальніший рівень поділу і правової системи, і механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні. Кожен із наведених компонентів (підсистем) існує та функціонує лише у взаємодії з іншими. Їх об'єднаність і впорядкованість зумовлена головною інтегративною

властивістю механізму права – правовим регулюванням. Характер єдності механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні детермінований його центральною характеристикою – здатністю до регулювання суспільних відносин. Це властивість зазначеного явища є інтегративним, системоутворювальним чинником. Тільки здатність до правового регулювання робить сукупність правових явищ цілісністю, яка володіє певним типом внутрішньої організації, а не просто сукупністю певних елементів.

Системний характер правового регулювання зумовлює цілісність регулятивних властивостей і, відповідно, неможливість наділення підсистем, складових правового механізму – правовідносин, правосвідомості та формалізованого права, властивостями, характерними їм як цілісному утворенню. В теорії систем – наявність у будь-якої системи особливих властивостей, які не характерні її елементам, а також сумі елементів, не пов'язаних особливими зв'язками, які утворюють систему; незвідність властивостей системи до суми властивостей її компонентів; синонім – системний ефект [7, с. 7].

Сприйняття механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні як об'єктивно обумовленої й активно функціонуючої системи дає можливість подання елементів системи інформаційних технологій та публічного управління як єдиного цілого. Цілісність і стійка структура механізму правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні виникає в результаті взаємодії його елементів у певній структурі зв'язків. Причому ця сукупність зв'язків має не тільки функціональний характер, а є своєрідним замкнутим колом, всередині якого кожен елемент зв'язку є умовою іншого й обумовлений ним, тобто причина одночасно виявляється наслідком, потрібним, як її передумова. Подібний нелінійний характер зв'язків механізму правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні та його властивості структури, утвореної взаємодією елементів формалізованого права, правовідносин і правосвідомості, виражаються в операційній замкнутості системи та злитті спостерігача й об'єкта спостереження.

Внутрішні системні зв'язки механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні визначають не лише виникнення інтегративної властивості, але і зміни, перетворення його цілісності. Розглядаючи правовий механізм як утворення, в якому внутрішні зв'язки компонентів переважають над зовнішніми впливами на них, доцільно визначити його складові, тобто відмежовувати, виокремлювати структурні підсистеми залежно від сили і стійкості їх зв'язків, участі або неучасті того чи іншого правового явища у створенні нових системних властивостей.

З огляду на дослідження М. Мірошніченка стосовно системно-інформаційного підходу до правової системи [8], розгляд інформаційних технологій у публічному управлінні як динамічного аспекту системи дає змогу зосередитися на проблемах, пов'язаних із визначенням напрямку розвитку правових процесів, визначенням найефективніших способів правового впливу й умов досягнення певного рівня упорядкованості суспільних відносин – правопорядку; дає можливість відповісти на питання про те, як сукупність масових практик, які формують реальне життя нашого суспільства, співвідноситься з формально встановленими й чинними правовими нормами. Адже навіть приблизний їх збіг свідчить не тільки про відносне правове благополуччя, але і про можливість цілеспрямованого впливу на його розвиток за допомогою відповідних законів.

Аналіз механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні як операційно-замкнутої системи має зводитися до розпізнавання, а здійснення впливу – до підтримки конкретних власних поведінь правової системи, які зумовлюють зовнішні впливи [9, с. 27]. Тобто у вирішенні питань збільшення ефективності функціонування правового механізму необхідно перейти від пошуку ідеальних норм, законів і структур до створення оптимальних умов отримання бажаного варіанту правового впливу, з урахуванням потенційно можливих (передусім негативних) правових (або протиправних) виявів.

Функціонування механізму правового регулювання полягає в його впливі на суспільні відносини шляхом визначення прав й обов'язків суб'єктів і спрямовано на розмежування та узгодження соціальних інтересів. Це, своєю чергою, дає змогу задовольняти потреби суспільства у внутрішній стабілізації, яка відбувається незалежно від впливів з боку навколишнього середовища та зумовлює певний впорядкований, урівноважений стан.

Рівновага правового механізму досягається за допомогою комплексу зв'язків, що виникають у результаті зміни умов середовища та властивостей конкретного рівня (підсистеми, етапу) правового впливу. Зв'язки, які об'єднують елементи структури інформаційних технологій у публічному управлінні в єдине ціле, дають змогу взаємодіяти з іншими явищами – державою, політикою, ідеологією, традиціями й іншими складовими життя суспільства. Реагуючи на дії середовища, інформаційні технології у публічному управлінні опосередковують суспільні відносини, але відображення об'єктивної реальності у праві не виникає. Відповідно до наявного шаблону, схем, нормативних структур, правовий досвід формує об'єктивне право, яке завжди

відрізнитиметься від свого матеріального джерела. Перетворення образу середовища, привнесення в нього смислу, своєрідна специфікація реальності на підставі внутрішніх повторень, ґрунтуються на закладених у механізмі правового регулювання системних властивостях.

Керуючись поглядами В. Варенка, І. Братуся, В. Дорошенка, Ю. Смольнікова, В. Юрченка стосовно системного аналізу інформаційних процесів, межа між функціональними змінами, що відбуваються в результаті правового регулювання всередині механізму інформаційних технологій у публічному управлінні, і змін, які можуть призвести до трансформації механізму правової системи загалом, доволі нечітка та умовна [10, с. 116–118]. Зміни всередині правового механізму можуть поступово накопичуватися і переростати в його власні зміни, що, фактично, й відбувається. Наприклад, у процесі функціонування середовище стає внутрішнім світом правової системи, набуваючи неповторних індивідуальних ознак предмета правового регулювання, що відображається у концепції відкритих даних, відкритому програмному забезпеченні, відкритому контенті, відкритому доступі [11, с. 102]. Цей процес трансформації виявляється не так очевидно, як у разі технологічних змін, що виникають у результаті впливу середовища, однак, на нашу думку, саме він визначає розвиток інформаційних технологій у публічному управлінні як динамічної системи.

Процес утворення форми динамічної моделі правового регулювання визначається його внутрішніми властивостями та містить підстави для майбутньої зміни. Ця послідовність може тривати постійно, реалізуючи потенційні варіанти поведінкових реакцій правової системи на збурення, що надходять із зовнішнього середовища, водночас адаптуючи, привносячи її у свій внутрішній світ. З погляду теорії систем функціонування моделі правової системи не передбачає одночасного зміни всіх характеристик складових її компонентів, а ґрунтується на властивості самореферентності, характерній усім соціальним системам [12, с. 84]. Тому кожний новий етап (стадія, етап розвитку права) має значну частину колишніх характеристик, привносячи в нього новації разом із наявними внутрішніми системними властивостями.

Висновки. З урахуванням викладеного розуміння системного формування правового механізму, розвиток механізму правового регулювання інформаційних технологій у публічному управлінні є незворотними змінами, що відбуваються з ним, в зразках поведінки суб'єктів права, їх правосвідомості та правовідносинах, що здійснюються в процесі його функціонування. Результат змін полягає у послідовній синергетиці підсистем у проміжку між різними моментами часу, в межах і з допомогою функціонування правового механізму.

Вивчення проблематики проведення теоретико-правових досліджень, пов'язаних із моделюванням процесів, що відбуваються у правовому механізмі правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні в результаті функціонування й обумовлених його характеристиками як складної синергетичної системи, дає змогу окреслити коло питань, які потребують переосмислення.

По-перше, необхідні системні дослідження, здатні показати процес взаємодії підсистем правового механізму, що визначає виникнення правового регулювання як сукупної, інтегративної властивості. Наявні теорії дають розуміння тих чинників і сил, середовищ, умов та специфічних ознак, від яких залежить правове регулювання, серед котрих – людська поведінка, мотивації, культурні традиції, економічний базис, природні умови, політичні можливості, недосконалість законодавчих технік, інші суб'єктивні й об'єктивні причинні комплекси. Правове регулювання виникає як результат певного співвідношення, взаємозв'язку між правовідносинами, правовою свідомістю та формалізованим правом. Нині наведено недостатньо переконливих доказів на користь того або іншого погляду. Є підстави сподіватися, що у теорії систем такі аргументи знайдуться.

По-друге, вивчення можливих варіантів поведінкових реакцій механізму правового регулювання застосування інформаційних технологій у публічному управлінні пов'язано з його дослідженням як складної синергетичної системи.

---

1. Недашківський О. Л. Планування та проектування інформаційних систем / О. Л. Недашківський. – К.: Держ. ун-т телекомунікацій, 2014. – 215 с.

2. Барановська У. Плюралізм виявів віртуалізації життя сучасної людини / У. Барановська. – 2014. – С. 173–181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ddpu.drohobych.net/filos_lud/wp-content/uploads/2016/04/2014_17.pdf

3. Луман Н. Социальные системы. Очерк общей теории / Н. Луман; пер. с нем. И. Д. Газиева; под ред. Н. А. Головина. – СПб.: Наука, 2007. – 648 с.

4. Гончарова Т. Європейська інновативна комунікаційна парадигма як теоретико-методологічна основа вирішення прикладних проблем організації інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні / Т. Гончарова // Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпропетровськ, 19 квітня 2013 р.); ред. кол.: В. М. Дрешняк (голов. ред.). – Дніпропетровськ: ДРІЦУ НАДУ, 2013. – С. 19–23.

5. Архипова Є. О. Електронне урядування як форма організації державного управління / Є. О. Архипова // Електронне наук. фак. видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 19.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=855>

6. Орлов О. В. Великі дані у публічному управлінні: технології майбутнього / О. В. Орлов // Державне будівництво. – 2016. – № 1. – С. 1–11.

7. Системний аналіз: навч. посібник / О. М. Роїк, А. А. Шиян, Л. О. Нікіфорова. – Вінниця: ВНТУ, 2015. – 83 с.

8. Мірошніченко М. І. Системно-інформаційний підхід у дослідженні правової системи: ефективність застосування / М. І. Мірошніченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/NPM_2006/Pravo/1_miroshnichenko%20m.i..doc.htm

9. Блинков Ю. В. Основы теории информационных процессов и систем: учеб. пособие / Ю. В. Блинков. – Пенза: ПГУАС, 2011. – 184 с.

10. Системний аналіз інформаційних процесів: навч. посібник / В. М. Варенко, І. В. Братусь, В. С. Дорошенко та ін. – К.: Ун-т «Україна», 2013. – 203 с.

11. Риженко О. Стратегічні пріоритети сучасного розвитку електронного урядування в Україні / О. Риженко // Ефективність державного управління: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 43. – С. 99–103.

12. Сидора В. Вітоки самореферентності онлайн-спільнот / В. Сидора // Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали наук.-практ. семінару (м. Дніпропетровськ, 19 квітня 2013 р.); ред. кол.: В. М. Дрешпак (голов. ред.). – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2013. – С. 83–86.

Есимов С. С. Методология исследования информационных технологий в публичном управлении

Рассматриваются вопросы методологии исследования информационных технологий в публичном управлении в контексте развития информационно-коммуникационных технологий и систем и информационного общества в Украине. С точки зрения информационного права и методологических основ развития информационного общества анализируются синергетические аспекты применения инструментального, системного и структурного методов в исследовании информационных технологий в публичном управлении.

Ключевые слова: *методология исследования, информационные технологии, публичное управление, системный метод, синергетическая система.*

Yesimov S. S. Methodology of information technologies research in public administration

The article deals with the issues of methodology of information technologies research in public administration of Ukraine. Taking into consideration information law, methodological bases of the development of the information society, the author examines the synergistic aspects of the application of instrumental, system and structural methods for the study of information technologies in public administration.

Understanding the system structure of the legal mechanism, the development of the mechanism of legal regulation of information technologies in public administration is the irreversible changes that occur with it, in samples of behavior of the subjects of law, their legal awareness and legal relations in the process of its functioning. The result of the changes is consistent synergetics of subsystems in the

interval between different moments in time, within and with the help of functioning of the legal mechanism. It gives the opportunity to identify issues requiring reinterpretation. It is necessary to carry out system researches to show the process of interaction between the subsystems of the legal mechanism that determines the occurrence of the legal regulation as a combined, integrative feature. Existing theories give the understanding of those factors and forces, environments, conditions and specific features that affect the legal regulation. Among them are human behavior, motivation, cultural traditions, economic basis, natural conditions, political opportunities, inadequacy of legislative techniques, and other subjective and objective causal complexes.

Legal regulation occurs as a result of a certain correlation, the relationship between legal relations, legal consciousness and formalized law. Now there are few really compelling arguments in favor of one or another point of view. There is a reason to hope that the theory of systems will find such arguments. Study of possible options for the behavioral reactions of the mechanism of legal regulation of the use of information technologies in public administration is related to its research as a complicated synergetic system.

Key words: *methodology of research, information technology, public administration, system method, synergetic system.*

Стаття надійшла 26 вересня 2017 р.

УДК 351.822

**О. М. Ілюшук,
Ю. І. Марець**

МІНІМІЗАЦІЯ ПЛАТНИКАМИ ПДВ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТІНЬОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Досліджено питання, яке стосується мінімізації ПДВ платниками податків. Зокрема проаналізовано судову практику з цієї проблематики. Охарактеризовано позиції Міністерства фінансів України стосовно мінімізації податків, проаналізовано їх найпоширеніші схеми. Розглянуто донарахування податковим органом податкових зобов'язань при залученні підприємств тіншового сектора економіки для справляння податкового кредиту з ПДВ, а також донарахування податковим органом податкових зобов'язань при залученні підприємств тіншового сектора економіки в господарські операції з реалізації товарів, робіт і послуг. Досліджено сучасний стан проблематики адміністрування ПДВ у судових рішеннях. Наведено основні та найпоширеніші у судовій практиці проблеми адміністрування ПДВ.

Ключові слова: *мінімізація сплати податків, податкове навантаження, платники податків, податковий кредит, податок на додану вартість (ПДВ), тіншовий сектор економіки.*